

Ks. Zbigniew Sobolewski,
WSD Siedlce

ROLA I MIEJSCE KAPŁANA ORAZ WIERNYCH ŚWIECKICH W EUCHARYSTII

1. WSTĘP

Jan Paweł II w swoim nauczaniu poświęconym tajemnicy eucharystycznej uwrażliwia chrześcijan na to, w jaki sposób winni oni przyjmować dar sakramentalnej obecności Jezusa. Eucharystia jest zadaniem – zarówno dla kapłanów, którzy są jej szafarzami, jak i dla wiernych świeckich, którzy na mocy kapłaństwa powszechnego składają Bogu prawdziwą ofiarę. Idąc za nauczaniem Jana Pawła II, omówimy rolę i miejsce kapłana i świeckich uczestniczących w Eucharystii. Zajmiemy się także duchowymi owocami uczestnictwa w tej „wielkiej tajemnicy wiary”.

2. KAPŁAN A EUCHARYSTIA

Eucharystia jest wykonywaniem kapłańskiego urzędu Chrystusa i uobecnieniem misterium paschalnego. To znaczy, że sam Chrystus jest głównym podmiotem liturgii¹. W swojej funkcji Arcykapłana Nowego Testamentu Jezus połączył się z Kościołem, aby poprzez niego i wraz z nim sprawować Eucharystię. Ona zakłada obecność Chrystusa w wykonywaniu Jego kapłańskiego urzędu. Jest to obecność sakramentalna. Chrystus i Jego zbawcze dzieło jest obecne w Eucharystii nie w swej historycznej postaci, ale w postaci liturgicznej. Eucharystia jawi się nie jako zwykłe przypomnienie sobie historycznych wydarzeń, związanych z męką, śmiercią, zmartwych-

¹ Zob. *Katechizm Kościoła Katolickiego*, nr 1136.

wstaniem Chrystusa, które miały miejsce w pewnym momencie historycznym, ale jest wykonywaniem obecnie Jego dzieła zbawienia².

Chrystus jest obecny w czasie sprawowania Eucharystii na wiele sposobów. Jest obecny w zgromadzeniu wiernych, w słowie Bożym, w osobie kapłana i pod postaciami eucharystycznymi.

Eucharystię celebruje cała wspólnota Kościoła³. Jest on wspólnotą ochrzczonych, którzy stanowią święte kapłaństwo Nowego Testamentu. *Katechizm Kościoła Katolickiego* przypomina, że nie wszyscy członkowie wspólnoty kościelnej pełnią te same funkcje i wykonują te same zadania. „Niektóre członki są powołane przez Boga, w Kościele i przez Kościół, do specjalnej służby na rzecz wspólnoty. Słudzy ci są wybierani i konsekrowani przez sakrament święceń, przez który Duch Święty uzdalnia ich do działania w osobie Chrystusa-Głowy, aby służyć wszystkim członkom Kościoła⁴.

Kim są kapłani i jaka jest ich rola w Eucharystii?

Jan Paweł II wiele miejsca poświęca tajemnicy kapłaństwa służebnego w swoich Listach do Kapłanów na Wieki Czwartek. Znajdujemy w nich głęboką teologię kapłaństwa, jako szczególnego powołania w kościele, poprzez które Chrystus buduje wspólnotę Kościoła i uświęca ją.

Papież zwracając się do kapłanów pisze, że ich misja leży w służbie Eucharystii: „Wasza misja i tożsamość jest ustalona raz na zawsze w sprawowaniu Eucharystii, tej czynności Chrystusa, która jest jak najpełniejszym i najskuteczniejszym głoszeniem całego orędzia ewangelicznego: Chrystus umarł! Chrystus zmartwychwstał! Chrystus powróci!⁵

Kapłaństwo jest dla Jana Pawła II najpierw wielkim darem – wybraniem do szczególnej przyjaźni z Chrystusem i zaproszeniem do uczestnictwa w Jego misji zbawczej.⁶ Nie jest to jedynie funkcja, albo rola, czy zadanie⁷. „

²Zob. J. PALIŃSKI, *Odnowa liturgiczna w Polsce dzisiaj*, w: Komisja Duszpasterstwa Ogólnego Konferencji Episkopatu Polski, *Umiłować Chrystusa. Program duszpasterski na rok 2002/2003*, 188.

³Zob. *Katechizm Kościoła Katolickiego*, nr 1140.

⁴*Katechizm Kościoła Katolickiego*, nr 1142.

⁵Jan Paweł II, *Misterium fidei*, 6,8.

⁶„Stajecie się kapłanami – czyli <<szafarzami tajemnic Bożych>> (1 Kor 4,1), w szczególności tej tajemnicy największej którą jest Eucharystia. Musicie od tej pory myśleć i mówić o sobie jak Apostoł: <<niech świat tak na nas patrzy, jak na sługi Chrystusa>> (por. 1 Kor 4,1). Na gruncie przygotowanym w waszych duszach przez kapłaństwo powszechne, które jest udziałem wszystkich ochrzczonych, zostaje zaszczerpione kapłaństwo służebne jako sakrament ściśle związany z Eucharystią. Macie oto podjąć tę samą służbę, jaką Chrystus przekazał Apostołom w Wieczerniku. Wraz z Sakramentem święceń, sprawując Eucharystię, macie stale

W rzeczywistości nie otrzymali oni jedynie jakiejś funkcji, którą mógłby potem sprawować każdy członek Kościoła, ale zostali w szczególny sposób i wewnętrznie włączeni w misję samego Słowa Wcielonego (por. Mt 10,1.7-8; 28,16-20; Mk 3,13-16; 16,14-15). Apostołowie uczynili to samo, gdy wybrali sobie współpracowników, którzy mieli być ich następcami w posługiwaniu. Wybór ten obejmował również tych, którzy mieli kontynuować w dziejach Kościoła misję Apostołów-misję reprezentowania Chrystusa Pana i Odkupiciela⁸. W Liście do kapłanów na Wielki Czwartek w 1983 roku, odwołując się do słów Chrystusa, wypowiedzianych w Wieczerniku, Ojciec Święty pisze: „<<Już was nie nazywam sługami..., ale nazwałem was przyjaciółmi>> (J 15,15). Właśnie w Wieczerniku zostały wypowiedziane te słowa, w najbliższym kontekście ustanowienia Eucharystii i służebnego kapłaństwa. Chrystus dał poznać apostołom oraz wszystkim, którzy po nich odziedziczą sakramentalne kapłaństwo, że mają w tym powołaniu stać się przyjaciółmi owej tajemnicy, którą On sam przyszedł wypełnić. Być kapłanem – to znaczy być szczególnie zaprzyjaźnionym z Chrystusową tajemnicą Odkupienia, w której On daje swoje <<ciało za życie świata>> (J 6,51). My, którzy sprawujemy codziennie Eucharystię: zbawczy sakrament Ciała i Krwi, musimy szczególnie blisko obcować z tajemnicą, w której ten sakrament bierze swój początek⁹. Zostali oni przez Chrystusa włączeni w Jego namaszczenie kapłańskie.

Jan Paweł II uczy: „Dziś, w Wielki Czwartek, patrzymy ze szczególną miłością na tego, którego <<Ojciec namaścił i posłał na świat>> - na Chrystusa, który ma całkowitą pełnię Ducha Świętego dla całej ludzkości, - na Chrystusa, którego pełniłości wszyscyśmy wzięli, wzięli każdy z nas ma swoją cząstkę z Nim>>.

Przez tę <<cząstkę>>: przez nasz kapłański udział w mesjańskim namaszczeniu Jezusa Chrystusa – jesteśmy Jego kapłanami wobec Ludu Bożego, na służbie tego Ludu”¹⁰.

ożywiać w różnych wspólnotach Ludu Bożego świadomość tego <<powszechnego kapłaństwa>>, które jest również królewskim kapłaństwem. Wyraża się w składaniu <<duchowych ofiar>> temu Bogu, któremu <<służyć>> znaczy <<królować>> (por. *Lumen gentium*, 36)”. Jan Paweł II, *Z ludzi wzięci, dla ludu postanowieni*, Lublin 9 czerwca 1987, 6, w: Jan Paweł II, <<Do końca ich umiłował>>. *Trzecia wizyta duszpasterska w Polsce 8-14 VI 1987*, 64-65.

⁷ Jan Paweł II, *List Ojca Świętego Jana Pawła II do Kapłanów na Wielki Czwartek 2004 roku*, nr 2.

⁸ Jan Paweł II, *List apostolski Ordinatio sacerdotalis*, nr 2.

⁹ Jan Paweł II, *List do wszystkich Kapłanów Kościoła na Wielki Czwartek 1983 roku*, nr 2, w: JAN PAWEŁ II, *Jubileuszowy Rok Odkupienia, 25 III 1983 – 22 IV 1984*, 41.

¹⁰ Jan Paweł II, *Sakramentalna postęga Kościoła*, 19 IV 1984, w: *Jubileuszowy Rok Odkupienia 25 III 1983 – 22 IV 1984*, 385.

Kapłani, będący szafarzami Eucharystii są przyjaciółmi Chrystusa i sługami wspólnoty kościelnej¹¹. Jan Paweł II uwypukla służebny charakter kapłaństwa: zostało ono ustanowione dla sprawowania Eucharystii i dla dobra całej wspólnoty wierzących. Podczas udzielania święceń kapłańskich Ojciec Święty zwrócił się do kandydatów do święceń: „Stajecie się kapłanami – czyli <<szafarzami tajemnic Bożych>> (1 Kor 4,1), w szczególności tej tajemnicy największej, którą jest Eucharystia.

Musicie od tej pory myśleć i mówić o sobie jak Apostoł: <<niech świat tak na nas patrzy, jak na sługi Chrystusa>> (por. 1 Kor 4,1). Na gruncie przygotowanym w waszych duszach przez kapłaństwo powszechne, które jest udziałem wszystkich ochrzczonych, zostaje zaszczerpione kapłaństwo służebne jako sakrament ściśle związany z Eucharystią. Macie oto podjąc tę samą służbę, jaką Chrystus przekazał Apostołom w Wieczerniku. Wraz z Sakramentem święceń, sprawując Eucharystię, macie stale ożywiać w różnych wspólnotach Ludu Bożego świadomość tego <<powszechnego kapłaństwa>>, które jest również królewskim kapłaństwem.

Wyraża się w składaniu <<duchowych ofiar>> temu Bogu, któremu <<służyć>> znaczy <<królować>> (por. *Lumen gentium*, 36)¹².

W sposób szczególny, kapłani znajdują się blisko odkupieńczej miłości Chrystusa, są Jego umiłowanymi braćmi i ich zadaniem jest służba Chrystusowej miłości w Kościele i świecie¹³. Z Eucharystii, której służą jest kapłan wypływa imperatyw oddania życia za braci. Dla Ojca Świętego

¹¹ „My, kapłani – którzy dzisiaj wspólnie sprawujemy tę poranną Eucharystię Wielkiego Czwartku, pragniemy wyznać, iż każdy z nas ma szczególny udział w tej pełni Ducha Świętego, jaką jest w Chrystusie – Wiecznym i Jedynym Kapłanie Nowego Przymierza. Wielki Czwartek jest pamiątką ustanowienia Eucharystycznej Ofiary. Dla sprawowania tej Najświętszej Ofiary zostaliśmy namaszczeni w sakramencie kapłaństwa. Jako szafarze Eucharystii staliśmy się szczególnymi sługami Chrystusa wobec całego Ludu Bożego. Zostało nam zlecone odpuszczanie grzechów oraz posługa innych sakramentów wraz z nauczaniem wiary”. Jan Paweł II, *Sakramentalna posługa Kościoła*, 19 IV 1984, w: *Jubileuszowy Rok Odkupienia 25 III 1983 – 22 IV 1984*, 384-385.

¹² Jan Paweł II, *Z ludzi wzięci, dla ludu postanowieni*, Lublin 9 czerwca 1987, 6, w: JAN PAWEŁ II, <<Do końca ich umiłowal>>. *Trzecia wizyta duszpasterska w Polsce 8-14 VI 1987*, 64-65.

¹³ „My zaś kapłani, szafarze Eucharystii, jesteśmy <<przyjaciółmi>>: znajdujemy się szczególnie blisko tej odkupieńczej miłości, jaką Syn Jednorodzony przyniósł światu – i nieustannie przynosi. Jan Paweł II, *List do wszystkich Kapłanów Kościoła na Wielki Czwartek 1983 roku*, nr 2, w: JAN PAWEŁ II, *Jubileuszowy Rok Odkupienia*, 25 III 1983 – 22 IV 1984, 42.

„Eucharystia nie tylko świadczy o Tym, który nas <<umiłował aż do końca>>. Eucharystia do takiej miłości wychowuje¹⁴.

Pomiędzy Chrystusem a kapłanem istnieje szczególna więź. „Wyświęcony do posługi jest jakby „ikoną Chrystusa kapłana”¹⁵, jest *alter Christus*¹⁶. „Urząd kapłański, który nie może nigdy sprowadzać się jedynie do aspektu funkcjonalnego, ponieważ wpisuje się w płaszczyznę «istnienia», czyni kapłana zdolnym do działania *in persona Christi* i znajduje swój punkt kulminacyjny w momencie, w którym dokonuje on konsekracji chleba i wina, powtarzając gesty i słowa Jezusa z Ostatniej Wieczery”¹⁷.

Jan Paweł II pisze w *Liście do kapłanów na Wielki Czwartek 2002 roku*: „Z darem wyjątkowej obecności, którą Jezus wciąż odnawia w akcie największej ofiary i czyni się pokarmem dla nas, właśnie podczas Ostatniej Wieczery związał szczególne posłannictwo Apostołów i ich następców. Od tamtej Chwili być apostołem Chrystusa, jak to jest w przypadku biskupów i prezbiterów, którzy uczestniczą w ich misji, oznacza być uprawnionym do działania *in persona Christi Capitis*. Wypełnia się to za każdym razem, gdy celebruje się ucztę ofiarna Ciała i Krwi naszego Pana. Wówczas kapłan niemal użycza Chrystusowi swego oblicza i głosu: <<to czyńcie na moją pamiątkę>> (Łk 22,19)”¹⁸.

Na kapłanach działających *in persona Christi* ciąży, zatem szczególny obowiązek troski o Eucharystię¹⁹. Oni jej przewodniczą. Oni też mają pomóc wiernym świeckim wnikać w głębie tej tajemnicy poprzez

¹⁴ Jan Paweł II, *Szafarz najświętszej i największej tajemnicy*, 10 czerwca 1987 r., nr 7, w: Jan Paweł II, <<Do końca ich umiłował. Trzecia wizyta duszpasterska w Polsce 8-14 VI 1987 r., Liberia Editrice Vaticana 1987, 87.

¹⁵ *Katechizm Kościoła Katolickiego*, nr 1142.

¹⁶ „Wydarzenie paschalne i Eucharystia, która je uobecnia przez wieki, mają niezmierną <<pojemność>>. Obejmują niejako całą historię, ku której skierowana jest łaska Odkupienia. To zdumienie winno zawsze odżywać w Kościele zgromadzonym na sprawowanie Eucharystii. W sposób szczególny jednak winno towarzyszyć szafarzowi Eucharystii. To on, dzięki władzy udzielonej mu w sakramencie Świeceń, dokonuje przeistoczenia. To on wypowiada z mocą Chrystusowe słowa z Wieczernika: <<To jest Ciało moje, które za was będzie wydane... To jest Krew moja, która za was będzie wylana...>>. Kapłan wypowiada te słowa, a raczej użycza swoich ust Temu, który wypowiedział je w Wieczerniku i który chce, ażeby były wypowiedzane z pokolenia na pokolenie przez wszystkich, którzy w Kościele uczestniczą w sposób służebny w jego kapłaństwie” *Ecclesia de Eucharistia*, nr 5.

¹⁷ Jan Paweł II, *List Ojca świętego do Kapłanów na Wielki Czwartek 2004 r.*, nr 2.

¹⁸ Jan Paweł II, *List Ojca Świętego Jana Pawła II do kapłanów na Wielki Czwartek 2002 roku*, nr 1, w: Komisja Duszpasterstwa Ogólnego Konferencji Episkopatu Polski, *Umiłować Chrystusa. Program duszpasterski na 2002/2003 r.*, 167.

¹⁹ *Ecclesia de Eucharistia*, nr 29.

głoszenie słowa Bożego, katechezę liturgiczną, wprowadzanie w głębsze zrozumienie i pobożne przeżywanie Eucharystii. Wyrazem szacunku dla Eucharystii będzie poszanowanie norm liturgicznych i zwrócenie uwagi na to, aby Eucharystia była sprawowana w sposób godny tej tajemnicy. Nie mogą oni „przywłaszczać” sobie Eucharystii, ale celebrować ją ze świadomością, że są sługami Chrystusa Kapłana i całego Ludu Bożego²⁰.

Rozważając tajemnicę Wieczernika i wydarzenie Wielkiego Czwartku, przypomina Jan Paweł II: „Jest to, jak wiemy, dzień, w którym razem z Eucharystią, zostało ustanowione przez Chrystusa ustanowione służebne kapłaństwo. Zostało ustanowione dla Eucharystii, ale przez to samo dla Kościoła, który jako wspólnota Bożego Ludu kształtuje się z Eucharystii”²¹.

Kapłani, jako szafarze Eucharystii stoją na czele ludu Bożego i przewodniczą zgromadzeniu eucharystycznemu. Bez nich nie ma Eucharystii²². Jak już to powiedzieliśmy, cytując słowa papieża, nie otrzymali oni władzy konsekrowania chleba oraz wina od zgromadzenia liturgicznego, ani nie zaś są wybranymi przez wspólnotę Kościoła jej reprezentantami. Otrzymali swą misję i zadanie od samego Chrystusa i zostali uzdolnieni do szafowania Eucharystii na mocy święceń²³.

Ojciec Święty, wobec prób zamazywania różnicy pomiędzy kapłaństwem służebnym, a powszechnym wszystkich wiernych, i w obliczu nadużyć, jakie mogłyby mieć miejsce spowodowane niezrozumieniem roli kapłaństwa służebnego w Kościele przypomina z naciskiem: „Eucharystia, jak Kapłaństwo, jest darem Boga, «który przewyższa zdecydowanie władzę zgromadzenia», a który otrzymuje ono «dzięki sukcesji biskupiej pochodzącej od Apostołów» (por. *Ecclesia de Eucharistia*, 29). Sobór

²⁰ „My, kapłani – którzy dzisiaj wspólnie sprawujemy tę poranną Eucharystię Wielkiego Czwartku, pragniemy wyznać, iż każdy z nas ma szczególny udział w tej pełni Ducha Świętego, jaka jest w Chrystusie – Wiecznym i Jedynym Kapłanie Nowego Przymierza. Wielki Czwartek jest pamiątką ustanowienia Eucharystycznej Ofiary.

Dla sprawowania tej Najświętszej Ofiary zostaliśmy namaszczeni w sakramencie kapłaństwa. Jako szafarze Eucharystii staliśmy się szczególnymi sługami Chrystusa wobec całego Ludu Bożego. Zostało nam zlecone odpuszczanie grzechów oraz posługa innych sakramentów wraz z nauczaniem wiary” Jan Paweł II, *Sakramentalna posługa Kościoła*, 19 IV 1984, w: *Jubileuszowy Rok Odkupienia 25 III 1983 – 22 IV 1984*, 384-385; Zob. Jan Paweł II, *Szafarz najświętszej i największej tajemnicy*, 10 czerwca 1987 r., nr 4, w: <<*Do końca ich umiłował*>>, 85.

²¹ Jan Paweł II, *List do wszystkich Kapłanów Kościoła na Wielki Czwartek 1983 roku*, nr 1, w: Jan Paweł II, *Jubileuszowy Rok Odkupienia*, 39-40.

²² Zob. *Ecclesia de Eucharistia*, nr 32.

²³ Jan Paweł II, *List do wszystkich Kapłanów Kościoła na Wielki Czwartek 1983 roku*, nr 2, w: Jan Paweł II, *Jubileuszowy Rok Odkupienia*, 41.

Watykański II naucza, że «kapłan urzędowy (...), dzięki świętej władzy, jaką się cieszy (...), w osobie Chrystusa (*in persona Christi*) sprawuje Ofiarę eucharystyczną i składa ją Bogu w imieniu całego ludu» (*Lumen gentium*, 10). Zgromadzenie wiernych, stanowiące jedność w wierze i w Duchu Świętym oraz ubogacone licznymi darami, nawet jeśli stanowi miejsce, w którym Chrystus jest «obecny w swoim Kościele, zwłaszcza w czynnościach liturgicznych» (por. *Sacrosanctum Concilium*, 7), nie jest w stanie samo ani «sprawować» Eucharystii ani «ustanowić sobie» kapłana urzędowego.

Słusznie zatem postępuje lud chrześcijański, gdy z jednej strony dziękuje Bogu za dar Eucharystii i Kapłaństwa, a z drugiej nie przestaje modlić się, aby nigdy nie zabrakło w Kościele kapłanów. Liczba prezbiterów nigdy nie jest wystarczająca wobec wzrastających wymagań ewangelizacji i duszpasterstwa wiernych. W niektórych częściach świata ich brak jest dziś odczuwany jako szczególnie dojmujący, ponieważ szeregi kapłanów przerzedzają się wobec niewystarczającej wymiany pokoleń. W innych miejscach, Bogu dzięki, zauważa się obiecującą wiosnę powołań. Ponadto wśród Ludu Bożego wzrasta świadomość konieczności modlitwy i aktywnego działania na rzecz powołań do kapłaństwa i życia konsekrowanego²⁴.

Jakie obowiązki nakłada na kapłanów fakt wybrania ich do tego, by byli szafarzami Eucharystii?

Przede wszystkim wielkość otrzymanego daru zobowiązuje ich do tego, aby starali się żyć w zjednoczeniu z Chrystusem²⁵. Ich życie ma być czynem z wiary. Kapłani muszą stale pamiętać o słowach Chrystusa, mówiących o tym, że są Jego przyjaciółmi²⁶. Wiąż eucharystyczna z Jezusem zobowiązuje do przykładowego życia w łasce Bożej. Eucharystia winna przemieniać kapłana, opromieniać całe Jego życie i upodabniać Go do Chrystusa, aby stawał się naśladowcą Tego, któremu służy. Kapłan sprawując Eucharystie spotyka się z Chrystusem, który uczy wszystkich przykazania miłości. Życie kapłana winno być całkowicie podporządkowane temu przykazaniu. Z kapłańskiej miłości do Chrystusa obecnego

²⁴ Jan Paweł II, *List do Kapłanów na Wielki Czwartek 2004 r.*, nr 4.

²⁵ Na temat duchowości kapłańskiej oraz zadaniach wynikających ze święceń kapłańskich, zob. szerzej: K. Babiński, *Z Chrystusem przy jednym stole*, Kraków 1999; P. Jarecki, *W Eucharystii nasza siła*, Poznań 1998; A. Lewandowski, *Cud w kapłaństwie*, Poznań 1997, J. Miazek, *To czyńcie na moją pamiątkę*, Warszawa 1997, M. Nowak, *Duchowość Eucharystii*, Wrocław 1995, K. Rokicki, *Posługa przewodzenia*, Szczecin 1995, D. WIDER, *Kontemplacja i działanie*, Poznań 1998, B. WIDERSKI, *Po co kapłaństwo?*, Poznań 1986.

²⁶ Zob. J 15,14).

w Najświętszym Sakramencie musi w sposób naturalny wypływać miłość do Chrystusa obecnego w bliźnich.

Celebracja Eucharystii jest dla kapłanów wezwaniem do gorliwego włączenia się w dzieło ewangelizacji świata. Dokonuje się ona nie tylko przez nauczanie, ale również poprzez świadectwo życia kapłana. Dzięki Eucharystii, kapłan powoli staje się „bardziej Chrystusem niż sobą”²⁷.

Ponieważ Eucharystia oznacza całkowity i bezinteresowny dar z siebie, stanowi stałe wezwanie dla kapłana, aby on również, na wzór Chrystusa składał siebie w ofierze Bogu i żył dla wspólnoty Kościoła.

3. UDZIAŁ WIERNYCH ŚWIECKICH WE MSZY ŚWIĘTEJ

Ponieważ Eucharystia, jak to powiedzieliśmy już wcześniej, jest dziełem całego Kościoła i buduje go sakramentalnie, dlatego bardzo ważne jest to, by wszyscy – duchowni i świeccy – czuli się odpowiedzialni za jej sprawowanie oraz by, każdy czynnie i świadomie angażował się w jej przebieg. Papież w Liście Apostolskim *O świętowaniu niedzieli* bardzo gorąco zachęca jednych i drugich do tego, aby dołożyli wszelkich starań, „aby wszyscy obecni – dzieci i dorośli – czuli się osobiście zaangażowani, umożliwiając im włączenie się w te formy uczestnictwa, które liturgia proponuje i zaleca”²⁸. To uczestnictwo w Eucharystii ma ogromne znaczenie dla duchowego rozwoju wiernych świeckich. Tytułem aktywnego udziału wiernych świeckich w Eucharystii jest kapłaństwo powszechne, w które zostali włączeni w tajemnicy chrztu świętego i predysponowani poprzez sakrament bierzmowania. Współdziałają oni, zatem z kapłanem, który otrzymał dar kapłaństwa służebnego. „Mimo odrębnych ról, także oni <<składają Bogu>> Boską Żertwą ofiarną, a wraz z nią samych siebie; w ten sposób zarówno przez składanie ofiary, jak i przez Komunię świętą wszyscy biorą właściwy sobie udział w czynności liturgicznej>>, czerpiąc z niej światło i moc, aby sprawować swoje chrzcielne kapłaństwo przez świadectwo świętego życia”²⁹. Do tej myśli wraca papież często mówiąc o kapłańskiej misji wiernych świeckich.

Jan Paweł II przypomina, że „Eucharystia jest szczytem całego życia chrześcijańskiego, ponieważ w niej wierni łączą z doskonałą ofiarą Chrystusa wszystkie swoje modlitwy, dobre uczynki, radości i cierpienia. W ten sposób wszystkie te skromne ofiary zostają w pełni uświęcone i wyniesione aż do Boga w kulcie doskonale miłym, wprowadzającym wiernych w zażyłość z Bogiem (por. J 6,56-57). Dlatego właśnie, jak pisze św. Tomasz z Akwinu,

²⁷ M. Gogacz, *Modlitwa i mistyka*, Kraków 1987, 43.

²⁸ *Dies Domini*, nr 51.

²⁹ *Dies Domini*, nr, 51.

Eucharystia jest "ukoronowaniem życia duchowego i celem wszystkich sakramentów" (*Summa Theol.*, q. 66, a. 6)³⁰.

W tej samej katechezie środowiej poświęconej Eucharystii w Kościele Chrystusa Jan Paweł II stwierdza wyraźnie: „Eucharystia domaga się uczestnictwa członków Kościoła. Według Soboru, <<w ten sposób zarówno przez składanie ofiary, jak i przez Komunię świętą wszyscy biorą właściwy sobie udział w czynności liturgicznej (eucharystycznej), nie jednakowo, lecz jedni tak, drudzy inaczej>> (*Lumen gentium*, 11)³¹. W ślad za tym wskazaniem Ojca Świętego znajdujemy podkreślenie prawdy, że sprawowanie Eucharystii jest czynnością całego Kościoła, „w której każdy powinien w pełni wykonywać wyłącznie tylko to, co należy do niego z natury rzeczy, ze względu na jego stopień w ludzie Bożym”, jak czytamy we Wprowadzeniu Ogólnym do Mszału Rzymskiego³².

Jakie powinno być uczestnictwo we Mszy świętej wiernych świeckich, świadomych swej roli i miejsca w Kościele?

Zanim przystąpimy do udzielenia odpowiedzi na to pytanie wspomnijmy tylko, że w liturgię winien być zaangażowany cały człowiek: jego intelekt, wola, uczucia. Stąd też *Katechizm Kościoła Katolickiego* akcentuje nie tylko obecność fizyczną na Mszy świętej, ale zaangażowanie świadome i pobożne.

W czasie odnowy soborowej Kościół uświadamia sobie, że Eucharystia jest czynnością liturgiczną całej wspólnoty wierzących³³. Ona, bowiem gromadzi się pod przewodnictwem kapłana, aby sprawować wielbić Boga poprzez składaną ofiarę³⁴. Uczestnicy liturgii wykonują kapłański urząd Chrystusa³⁵ uobecniając w swej wspólnocie zbawcze czyny Chrystusa³⁶. „Na

³⁰ Jan Paweł II, *Eucharystia w Kościele – wspólnocie kapłańskiej i sakramentalnej*, katecheza środowowa, 8 IV 1992, nr 1, w: *Wierzę w Kościół*, 130.

³¹ Tamże, nr 3, w: *Wierzę w Kościół*, 131.

³² *Ogólne wprowadzenie do Mszału Rzymskiego*, nr 5, w: *Wiadomości Diecezjalne Siedleckie*, Numer Specjalny 2004 r. 9

³³ Zob. F.. Małazyński, *Udział wiernych w kapłaństwie Chrystusa według bł. Kolumby Marmiona, opata*, w: *Ante Deum stantes*, 363-370.

³⁴ Zob. G. Okroy, *Wezwanie do współtworzenia w liturgii*, w: *CT* 52(1982), 68.

³⁵ Zob. KL 6.

³⁶ „Kościół to <<lud kapłański>> czyli złożony z osób uczestniczących w kapłaństwie Chrystusowym, jako stan poświęcenia się Bogu oraz spełniania doskonałego i ostatecznego kultu, który On składa Ojcu w imieniu całej ludzkości. Dzieje się tak za sprawą łaski chrztu, włączającej wiernego w Mistyczne Ciało Chrystusa i przeznaczającej go – niemal *ex officio* i w sposób można powiedzieć instytucjonalny – do odtworzenia w sobie charakteru Kapłana i Ofiary (*Sacerdos et Hostia*) właściwego Głowie” Jan Paweł II, *Wierzę w Kościół jeden, święty, powszechny i apostołski*, Katechezy środowowe wygłoszone w okresie od 10 lipca 1991 do 30 sierpnia 1995 r., Watykan 1996, 481.

mocy chrztu i bierzmowania – uczy Jan Paweł II – jak stwierdziliśmy w poprzedniej katechezie, chrześcijanin jest przygotowany do uczestnictwa *quasi ex officio* w Boskim kulcie, którego centrum i szczytem jest ofiara Chrystusa uobecniona w Eucharystii³⁷. *Ogólne wprowadzenie do Mszału Rzymskiego*, przygotowanego za pontyfikatu Jana Pawła II, bardzo mocno podkreśla zarówno podmiotowość wiernych w liturgii świętej, jak też i to, że poprzez Eucharystię Lud Boży Nowego Przymierza – Kościół wzrasta w świętości i jedności braterskiej³⁸.

Zawsze trzeba pamiętać, że sprawowane podczas Mszy św. czynności nie mogą być zawłaszczone przez kogokolwiek, „sprywatyzowane”. Nie są czynnościami prywatnymi³⁹, ale wyrazem kultu całego Kościoła⁴⁰. Czynności liturgiczne są dziełem Chrystusa Kapłana i Kościoła, który jest Jego Mistycznym Ciałem⁴¹. W związku z tym należy strzec się przed traktowaniem ich w sposób lekceważący lub dowolny. „Sprawowanie Eucharystii, podobnie jak cała liturgia, dokonuje się przez dostrzegalne znaki, które podtrzymują, umacniają i wyrażają wiarę. Dlatego należy bardzo starannie dobierać i łączyć te formy i elementy przez Kościół zaproponowane, które z uwagi na uwarunkowania osób i miejsce bardziej

³⁷ Jan Paweł II, *Eucharystia w Kościele – wspólnocie kapłańskiej i sakramentalnej*, katecheza środowowa, 8 IV 1992, nr 5, w: *Wierzę w Kościół*, 132.

³⁸ „Lud ten jest bowiem ludem Bożym, nabytym Krwią Chrystusa, przez Pana zgromadzonym, Jego słowem karmionym, ludem powołanym do tego, aby przedstawiał Bogu prośby całej ludzkiej rodziny; jest ludem, który w Chrystusie dzięki czyni za misterium zbawienia, składając Jego ofiarę; wreszcie ludem, który przez Komunię Ciała i Krwi Chrystusa zrasta się w jedno. Lud ten jest święty przez swe pochodzenie, a jednak przez świadome, czynne i owocne uczestnictwo w eucharystycznym misterium stale wzrasta w świętości” *Ogólne wprowadzenie do Mszału Rzymskiego*, nr 5, w: *Wiadomości Diecezjalne Siedleckie*, Numer Specjalny 2004 r., 9.

³⁹ „Aby we właściwy sposób głosić i przeżywać tę obecność, uczniowie Chrystusa nie mogą poprzestawać na modlitwie indywidualnej ani wspominać Jego śmierci i zmartwychwstania tylko w swoim wnętrzu, w skrytości serca. Wszyscy bowiem, którzy otrzymali łaskę chrztu, zostali zbawieni nie tylko jako pojedyncze osoby, ale jako członki Mistycznego Ciała, włączone do społeczności Ludu Bożego” *Dies Domini*, nr 31.

⁴⁰ Zob. *Katechizm Kościoła Katolickiego*, nr 1140.

⁴¹ Jan Paweł II podkreśla, że liturgia jest dziełem całej Trójcy Świętej. „Trzeba zatem przeżywać liturgię jako dzieło Trójcy Przenajświętszej. To Ojciec działa w sprawowanych misteriach; On do nas mówi, przebacza nam, wysłuchuje nas, daje nam swojego Ducha; do Niego się zwracamy, Jego słuchamy, chwalimy i wzywamy. To Jezus działa dla naszego uświęcenia, pozwalając nam uczestniczyć w swoim misterium. To Duch Święty sprawia swoją łaską, że stajemy się Ciałem Chrystusa, czyli Kościołem” *Ecclesia in Europa*, nr 71.

sprzysługają czynnemu i pełnemu uczestnictwu wiernych oraz służą ich duchowemu dobru⁴².

Liturgia, jak już powiedzieliśmy, ma wspólnotowy charakter nawet, jeśli sprawowana jest przez samego tylko kapłana z niewielką liczbą wiernych. Zakłada, zatem konieczność gromadzenia się we wspólnocie i solidarnego współdziałania w niej. Nikt nie może zastępować innych podczas Eucharystii, ani występować w ich imieniu, gdy jest możliwe ich pełne włączenie w celebrację liturgiczną⁴³.

Sprawowanie czynności liturgicznych służy uświęceniu całego Ludu Bożego. On jest ich podmiotem. Kościół otrzymuje też owoce i łaski sakramentalne, udzielane w Eucharystii. Stąd też ważne jest, aby wszyscy wierzący – nie tylko kapłani – gromadząc się na Mszy świętej mieli świadomość swej podmiotowości w liturgii oraz uczestniczyli w niej świadomie i aktywnie⁴⁴. Kościół, – co przypomniiał Sobór Watykański II oraz Jan Paweł II w wielu swoich dokumentach⁴⁵, nie jest instytucją składającą się z duchownych, którzy przejmują na siebie odpowiedzialność za wszystko we wspólnocie wierzących i wiernych świeckich, którzy zachowują się biernie.

Świeccy na mocy chrztu świętego uczestniczą w potrójnej misji Chrystusa i są prawdziwie podmiotem w Kościele, a nie tylko przedmiotem jego nauczania i misji⁴⁶. Świadomość podmiotowości świeckich prowadzi do aktywnego i twórczego ich uczestnictwa w życiu Kościoła, Jego misji i działalności liturgicznej.

⁴² *Ogólne wprowadzenie do Mszału Rzymskiego*, nr 20, w: Wiadomości Diecezjalne Siedleckie, Numer Specjalny 2004 r., 16.

⁴³ W praktyce oznacza to, że kapłan nie może wyręczać wiernych świeckich i podejmować zadania, które mogą oni wykonywać na mocy swego kapłaństwa. Na przykład, jeśli są wierni świeccy na Mszy świętej: oni winni pełnić funkcję lektora, kantora, podawać intencje modlitwy wiernych, przewodniczyć śpiewom.

⁴⁴ Zob. KL 48.

⁴⁵ Spośród nich wymieńmy choćby *Christifideles laici*.

⁴⁶ „Sobór twierdzi, że w tej właśnie transcendentnej rzeczywistości kapłańskiej misterium Chrystusa świeccy są wezwani do ofiarowania całego swego życia jako duchowej ofiary, współpracując w ten sposób z całym kościołem konsekracji świata, dokonywanej nieustannie przez Odkupiciela. Na tym polega wielka misja świeckich: <<Wszystkie bowiem ich uczynki, modlitwy i apostołskie przedsięwzięcia, życie małżeńskie i rodzinne, codzienna praca, wypoczynek ducha i ciała, jeśli odbywają się w Duchu, a nawet utracenia życia, jeśli są cierpliwie znoszone, stają się duchowymi ofiarami, miłymi Bogu przez Jezusa Chrystusa (por. 1 P 2,5); ofiary te składane są zbożnie Ojcu w eucharystycznym obrzędzie wraz z ofiarą Ciała Pańskiego. W ten sposób i ludzie świeccy, jako zbożnie działający wszędzie czciciele Boga, sam świat Jemu poświęcają>> (*Lumen gentium*, 34; por. Katechizm Kościoła Katolickiego, 901)”. Jan Paweł II, *Uczestnictwo świeckich w kapłaństwie Chrystusowym*, 15 XII 1993, nr 3, w: *Wierzę w Kościół*, 388-389.

Prawda wiary, że Chrystus kapłan działa w świecie poprzez swój Kościół, pozwala Janowi Pawłowi II twierdzić, że wspólnota kościelna jest wspólnotą kapłańską. Lud Boży jest ludem kapłańskim, ustanowionym przez Chrystusa jako taki⁴⁷. Niektórzy, należący do tego ludu zostali obdarzeni kapłaństwem służebnym⁴⁸, ale większość wiernych uczestniczy w powszechnym kapłaństwie wiernych poprzez chrzest święty⁴⁹.

Trzeba przyznać, że idea powszechnego kapłaństwa, na nowo odkryta przez Sobór Watykański II, rozwijająca się w okresie odnowy posoborowej, bardzo często powracała w nauczaniu Jana Pawła II. W latach 1993 – 1995 Jan Paweł II podczas audiencji środowych przeprowadził cykl katechez poświęconych Kościołowi, jako ludowi kapłańskiemu, składającemu się z mężczyzn i kobiet, spośród których niektórzy tylko włączeni są w kapłaństwo sakramentalne. Wszyscy inni są kapłanami na mocy chrztu świętego.

Zdolność sprawowania kultu Bożego, w szczególności uczestniczenia w Eucharystii, otrzymana na chrzcie świętym zostaje potwierdzona w sakramencie bierzmowania. Te dwa sakramenty inicjacji chrześcijańskiej zobowiązują wiernych do dawania szczególnego świadectwa wierze i apostołstwa w świecie współczesnym.

Sakralny charakter Eucharystii wymaga, aby była sprawowana i przeżywana w duchu wiary⁵⁰. Ci, którzy przystępują do rzeczy świętych, do Boga, czy Apostoła, muszą posiadać wiarę. Ci, którzy uczestniczą we Mszy świętej i pragną odnieść z tego uczestnictwa duchowy pożytek, winni zaangażować się w święte obrzędy sercem, napełnionym wiarą. Chodzi tu nie tylko o przyłgnięcie do prawdy o rzeczywistej obecności Jezusa w Eucharystii rozumem, ale i o zaangażowanie woli, która dokonuje aktu wiary. Wierzący muszą w pełni akceptować całe bogactwo rzeczywistości nadprzyrodzonej, jaką jest Eucharystia ustanowiona przez Chrystusa. Muszą przyjmować z wiarą to, co Kościół czyni i wyraża w liturgicznych znakach i słowach.

W liturgii Bóg oddaje się człowiekowi. Ten dar Bożej obecności i łaski wymaga ze strony obdarowanego przyjęcia i odpowiedzi. Wiara, której początki zostają zaszczipione w duszy chrześcijanina podczas chrztu świętego stanowi właściwe odniesienie do czynności liturgicznych i tajemnicy Eucharystii⁵¹. W liturgii następuje swoiste powiązanie wiary

⁴⁷ Zob. *Pastores dabo vobis*, nr 13.

⁴⁸ Zob. *Pastores dabo vobis*, nr 15.

⁴⁹ Zob. szerzej na ten temat: *Christifideles laici*, nr 14.

⁵⁰ Zob. J. Janicki, *Mysterium Paschalne Chrystusa – centralnym wydarzeniem Kościoła*, w: CT 65(1995), 101.

⁵¹ Zob. A. Rojewski, *Eucharystia szczytem i źródłem chrześcijańskiego świętowania*, w: CT 57(1987), 82.

z celebrowaną tajemnicą. Człowiek wchodzi stopniowo w sprawowane misterium eucharystyczne dzięki wierze. Słucha słowa Bożego, uwielbia Boga słowami modlitw i śpiewów, składa dary ofiarne na ołtarzu, wypowiada swe dziękczynienie za otrzymywane dary. Następnie przyjmuje Komunię świętą – Ciało i Krew Chrystusa. W ten sposób manifestuje swą wiarę i jednocześnie ją buduje. Eucharystia wymaga wiary i wiarę w chrześcijaństwie umacnia. Zaniedbanie wiary w punkcie wyjścia, to znaczy, gdy człowiek przystępuje do tajemnicy Eucharystii sprawia, że nie potrafi przyjąć jej głębi i wejść w to święte misterium. Wierząc i angażując się w przeżywanie Eucharystii budzi i umacnia swą wiarę jednocząc się z Bogiem.

Czynności liturgiczne wykonywane bez wiary nie miałyby żadnego znaczenia – byłyby puste. Stanowiłyby swoisty „teatr religijny”, udawaną rzeczywistość, której jednak nic nie odpowiada. Liturgia miałaby swój charakter zewnętrzny; byłaby aktem religijności, ale bez wiary nie posiadałaby wewnętrznej wartości.

Wiara jego zyskuje także wymiar wspólnotowy – Eucharystia jest, bowiem sakramentem społeczności chrześcijańskiej budującym jedność nie tylko z Chrystusem, ale i Jego braćmi zgromadzonymi w Kościele.

Eucharystia wymaga, aby uczestniczący w niej wierni posiadali przynajmniej minimum świadomości liturgicznej, która pozwoli im odczytać sens celebracji eucharystycznej⁵².

Jan Paweł II w *Ecclesia in Europa* zwraca uwagę na konieczność pogłębienia świadomości liturgicznej wśród wiernych. Píše: „Pewne zjawiska ukazują osłabienie poczucia „tajemnicy” nawet w celebracjach liturgicznych, które powinny je pogłębiać. Jest zatem konieczne ożywienie w Kościele autentycznej świadomości liturgii. Jest ona, jak przypomnieli Ojcowie synodalni, narzędziem uświęcenia, jest świętowaniem wiary Kościoła; jest środkiem przekazywania wiary. Wraz z Pismem Świętym obecność nauczaniem Ojców Kościoła jest żywym źródłem autentycznej, mocno zakorzenionej duchowości. Jak zaświadcza również tradycja czcigodnych Ojców wschodnich, przez nią wierni wchodzi w komunie obecność z Trójcą Przenajświętszą, doświadczając uczestnictwa w Bożej naturze jako daru łaski. Liturgia daje obecność ten sposób przedsmak ostatecznej szczęśliwości obecność udziału obecność chwale niebieskiej”⁵³.

Sama obecność fizyczna nie wystarcza, gdyż nie gwarantuje osobistego spotkania z Bogiem. W liturgii trzeba uczestniczyć, a to zakłada zrozumienie świętych obrzędów. Człowiek będzie mógł doświadczyć bliskości Boga i Jego działania w liturgii, jeśli zatroszczy się o świadome

⁵² Zob. G. Okroy, *art. cyt.* 68.

⁵³ *Ecclesia in Europa*, 70.

w niej uczestnictwo, jeśli będzie wiedział, do kogo się zwraca i kogo wielbi. Widzimy, więc że oprócz wiary potrzebna jest także świadomość liturgiczna i zasób wiedzy religijnej. Pragnienie uczestnictwa w Eucharystii rodzi się z posiadanej wiedzy religijnej a zarazem uczestnictwo w Eucharystii ma wielki wpływ na religijność człowieka. Można, więc powiedzieć, że liturgia wymaga minimalnego przynajmniej stopnia świadomości liturgicznej i znajomości prawd wiary, a z drugiej strony Eucharystia kształtuje świadomość religijną człowieka. To kształtowanie człowieka wierzącego dokonuje się poprzez lekturę Pisma Świętego, zajmującego w liturgii bardzo ważne miejsce. Wierni wsłuchują się w głos samego Chrystusa, gdy podczas Mszy świętej czytane jest i rozważane słowo Boże. Pogłębianie wiedzy religijnej oraz kształtowanie postaw moralnych dokonuje się we Mszy świętej poprzez modlitwy i wezwania, jakie stanowią jej nieodzowną część. Eucharystia pomaga człowiekowi odnaleźć właściwe odniesienia moralne w życiu oraz uporządkować je⁵⁴. Eucharystia musi być powiązana z codziennym życiem chrześcijanina, gdyż w przeciwnym razie pozostanie tylko obrzędem, a nie spotkaniem z żywym Bogiem.⁵⁵

Podjęta przez Sobór Watykański II odnowa świętej liturgii ma na celu pogłębienie świadomości liturgicznej wśród duchownych i świeckich. Tak odnowa, rozpoczęta przed czterdziestu laty opublikowaniem Konstytucji o liturgii świętej *Sacrosanctum Consilium* trwa nadal. Jest życzeniem Ojca Świętego, aby włączyli się w nią wszyscy członkowie Kościoła⁵⁶.

Odnowione teksty liturgiczne, uproszczenie obrzędów, komentarze liturgiczne i wprowadzenie języków narodowych do Mszy świętych sprawiły, że liturgia stała się dla wielu chrześcijan bardziej zrozumiała, a znaki liturgiczne czytelniejsze. Dzięki tym zmianom więcej ludzi może czynnie, pobożnie i świadomie uczestniczyć we Mszy świętej⁵⁷. Soborowa reforma liturgiczna, która objęła nie tylko Eucharystię, ale całą liturgię Kościoła, była wierna pragnieniu, „aby chrześcijanie podczas tego misterium wiary [Eucharystii] nie byli obecni jak obcy i milczący widzowie, ale aby przez obrzędy i modlitwy te tajemnicę dobrze zrozumieli, w świętej

⁵⁴ Zob. J. Miazek, *Liturgia i świadomość religijna*, w: CT 56(1986), 68.

⁵⁵ Zob. A. Rojewski, *Eucharystia szczytem i źródłem chrześcijańskiego świętowania*, w: CT 62(1992), 82.

⁵⁶ „W tej perspektywie bardziej niż kiedykolwiek konieczne jest pogłębienie życia liturgicznego w naszych wspólnotach poprzez odpowiednią formację pasterzy i wszystkich wiernych, tak, aby – zgodnie z życzeniem wyrażonym przez Sobór – uczestnictwo w świętych obrzędach liturgicznych było pełne, świadome i czynne” Jan Paweł II, *List Apostolski Ojca Świętego Jana Pawła II z okazji 40. rocznicy ogłoszenia Konstytucji o liturgii świętej Sacrosanctum Consilium*, w: WDS 5(2004), 211.

⁵⁷ Zob. KL, nr 34.

czynności uczestniczyli świadomie, pobożnie i czynnie⁵⁸. W Polsce podejmuje się stąd wysiłki mające na celu przyswojenie wiernym ducha Soboru oraz wychowanie ich do głębszego przeżywania Eucharystii. Zwraca się uwagę na uważne słuchanie słowa Bożego, głoszenie homilii, zwłaszcza w niedziele i święta kościelne⁵⁹.

Długie lata posoborowej odnowy pokazują, że chociaż proces pogłębiania świadomości eucharystycznej jest powolny, to jednak przynosi coraz większe owoce w postaci rodzenia się wśród wiernych duchowości eucharystycznej. Msza święta przestaje być tajemniczym obrzędem religijnym a staje się szkołą wiary i życia chrześcijańskiego. Język łaciński nie wyklucza - u nieznających go - możliwości owocnego uczestnictwa w Mszy świętej i nie stanowi przeszkody w osobistym aktywnym uczestnictwie w liturgii.

Drugim istotnym wymaganiem jest czynne uczestnictwo w liturgii Mszy świętej. Wynika on z przekonania, że podmiotem liturgii – celebrazem – jest całe zgromadzenie liturgiczne, a nie tylko kapłan. Ojcowie Soboru Watykańskiego II troszczyli się o to, aby w świadomości duchownych i świeckich zrodziło się przekonanie, że nikt nie może być biernym „widzem”, „świadkiem”, „uczestnikiem” Mszy świętej. W zgromadzeniu liturgicznym każdy jego członek ma swe miejsce i zadanie⁶⁰.

Jan Paweł II, mówiąc o uczestnictwie świeckich w kapłaństwie Chrystusowym, podkreśla to, że „Z duchowym kultem wiąże się uczestnictwo świeckich w sprawowaniu Eucharystii, centrum całej ekonomii relacji między ludźmi i Bogiem w Kościele. W tym sensie, również <<ludzie świeccy uczestniczą w urzędzie kapłańskim, ze względu na który Jezus samego siebie wydał na krzyżu i nieustannie ofiarowuje się w Eucharystii, dla zbawienia ludzkości>> (por. *Christifideles laici*, 14). W sprawowanej Eucharystii świeccy uczestniczą czynnie, ofiarując samych siebie w zjednoczeniu z Chrystusem kapłanem i Hostią. Ta ich ofiara stanowi wartość eklezjalną na mocy znamienia chrzcielnego, które czyni ich zdolnymi do oddawaniu Bogu wraz z Chrystusem w Kościele urzędowego kultu religii chrześcijańskiej (por. św. Tomasz z Akwinu, *Summa Theol.*, III, q. 63, a.3)⁶¹.

⁵⁸ KL, nr 48.

⁵⁹ J. Paliński, *Odnowa liturgiczna w Polsce dzisiaj*, w: Komisja Duszpasterstwa Ogólnego Konferencji Episkopatu Polski, *Umiłować Chrystusa. Program duszpasterski na rok 2003/2004*, 197-198.

⁶⁰ Zob. E. Adamiak, *Poszukiwanie teologicznych drogowskazów*, w: CT 68(1998), 54; J. Paliński, *Odnowa liturgiczna w Polsce dzisiaj*, 198-200.

⁶¹ Jan Paweł II, *Uczestnictwo świeckich w kapłaństwie Chrystusowym*, katecheza środowca, 15 XII 1993, nr 4, w: *Wierzę w Kościół*, 389.

Jak powiedzieliśmy już wcześniej, nie wystarczy tylko obecność fizyczna, naznaczona osobistą wiarą. Trzeba, aby wierni dawali wyraz swej wierze w Eucharystię i jednoczyli się z celebrazem oraz innymi wiernymi, obecnymi na Mszy świętej poprzez milczenie, wspólnotowy śpiew, aklamacje. Ważnym elementem podkreślającym, że Eucharystia jest dziełem całej wspólnoty jest to, że wszyscy uczestnicy Mszy świętej przyjmują te same postawy (klęknięcie, postawa stojąca, zachowanie milczenia). Chodzi tu nie tylko o zachowanie pewnego porządku i ustrzeżenie zgromadzenia liturgicznego od zamętu i bałaganu. Porządek pomaga wytworzyć wspólnotę eucharystyczną, w której wszyscy mogą w spokoju przeżywać święte obrzędy. Służą zatem wspólnocie⁶².

To prawda, że kapłan na mocy swego sakramentalnego utożsamienia z Chrystusem na do odegrania w zgromadzeniu liturgicznym wyjątkową rolę. Żaden wierny świecki nie może go zastąpić. Prawdą jest również, że wierni świeccy nie mogą pozostać milczący i bierni w zgromadzeniu liturgicznym. Msza święta jest czynnością całego Kościoła.

Czynny udział we Mszy świętej wyraża się w uważnym słuchaniu słowa Bożego i przyjmowaniu go w duchu wiary. To z kolei sprawia, że usłyszane orędzie ewangeliczne zostaje przeniesione w życie codzienne. Słuchanie prowadzi do posłuszeństwa wiary i czynu⁶³. Wiara może w ten sposób kształtować postawę moralną człowieka wierzącego. Podczas Mszy świętej następuje swoiste zjednoczenie jej uczestników ze słowem Chrystusa, które prowadzi do komunii eucharystycznej. Odpowiadają oni na to słowo nie tylko aklamacjami, śpiewem – różnorodnymi formami modlitw słownych, ale winni ponieść te treści, które przeżywają w codzienność.

Czynne uczestnictwo we Mszy świętej wyraża się nie tylko włączeniu się z całym zgromadzeniem liturgicznym w modlitwie i śpiewie, ale także w przygotowaniu darów ofiarnych. Wierni świeccy przynoszą na Msze świętą dary ofiarne, które zostają złożone na ołtarzu. Tymi darami nie są wyłącznie chleb i wino, służące do konsekracji. Mogą być nimi ofiary przeznaczone na utrzymanie kultu czy pomoc udzielana biednym. Tradycyjnie, podczas mszy świętej niedzielnej i świątecznej, zbierane są

⁶² J. Górzyński, *Udział wiernych świeckich w pastoralnej posłudze prezbiterów*, w: CT 65(1995), 140-143.

⁶³ Jan Paweł II uczy: „Nie można zapominać, że rozumna służba przyjemna Bogu (por. Rz 12,1) urzeczywistnia się przede wszystkim w codziennej egzystencji, przeżywanej w miłości wyrażającej się poprzez dobrowolny i wielkoduszny dar z siebie, nawet w chwilach pozornej bezsilności. Dzięki temu życie opromienia niezłomna nadzieja, bo opierająca się na pewności mocy Bożej i zwycięstwa Chrystusa; jest to życie pełne Bożej pociechy, którą z kolei mamy dzielić się z osobami spotykanymi na naszej drodze (por. 2 Kor 1,4)” *Ecclesia in Europa* 80.

„ofiary na tacę”, przeznaczone w celu utrzymania Kościoła i pomoc dla najuboższych⁶⁴.

Uczestnictwo we Mszy świętej jest pełne, gdy wierni przystępują do Komunii świętej. Wierni świeccy przystępują do ołtarza, aby jednoczyć się z Jezusem eucharystycznym.

Udział we Mszy świętej winien być pobożny. To wymaganie jest zrozumiałe samo w sobie, gdy weźmiemy pod uwagę sens i znaczenie Mszy świętej oraz jej sakralny charakter. Msza święta, będąca spotkaniem z Chrystusem i aktualizacją tajemnicy Jego śmierci i zmartwychwstania wymaga, aby wierni uczestniczyli w niej w sposób godny, poważny i pobożny.

Bóg i wszystko, co z Nim jest bezpośrednio związane zasługuje na szacunek religijny ze strony człowieka. Pobożność chrześcijańska to przede wszystkim postawa synowskiej miłości i bojaźni względem Boga Stwórcy i Zbawiciela. Wyraża się w modlitwie, postawie dziękczynienia i pokory wobec Boga⁶⁵.

Pobożny udział we Mszy świętej wyraża się w tym, że człowiek przychodzi na nią z sercem przepełnionym miłością do Boga; jest gotowy wielbić Go i ofiarować Mu samego siebie⁶⁶.

Ponieważ Chrystus jest obecny w Eucharystii na różne sposoby, dlatego chrześcijanin dostrzegając je będzie starał się uszanować sakralny charakter Mszy świętej i uczestniczyć we Mszy świętej troszcząc się, aby w niczym nie pomniejszyć świętości Eucharystii. Chodzi tutaj o poczucie *sacrum* oraz o ukształtowanie w sobie pobożności eucharystycznej, naznaczonej wielkim szacunkiem dla obrzędów Mszy świętej oraz sakramentalnej obecności Chrystusa w zgromadzeniu eucharystycznym.

W praktyce pobożność eucharystyczna przekłada się na przyjmowanie odpowiednich postaw oraz wykonywanie stosownych gestów podczas liturgii. Już samo zachowanie zewnętrzne duchownych i wiernych świeckich ma być znakiem wiary w świętość Eucharystii oraz wieloraką obecność Jezusa podczas niej.

Nikomu nie wolno lekceważyć Mszy świętej. Postawa lekceważenia świętości Eucharystii będzie wyrażać się w braku poszanowania dla tekstów

⁶⁴ Na temat trudności związanych z właściwym rozumieniem wymowy składania darów przez wiernych zob. S. Szczepaniec, *Odtworzyć w sobie charakter kapłana i ofiary*, w: *Ante Deum stantes*, Kraków 2002, 393-394.

⁶⁵ Zob. A. Szafrąński, *Eucharystia w duszpasterstwie*, Lublin 1977, 50.

⁶⁶ „W sprawowaniu liturgii trzeba oddać na nowo najważniejsze miejsce Jezusowi, by nas oświecał i prowadził. W ten sposób możemy znaleźć jedna z najlepszych odpowiedzi, jakie nasze wspólnoty winny dać religijnej niejasności. Celem liturgii Kościoła nie jest uśmierzenie pragnień i leków człowieka, ale słuchanie i przyjmowanie do serca Jezusa Żyjącego, który czci i wielbi Ojca, by Go czcić i wielbić razem z Nim” *Ecclesia in Europa* 71.

liturgicznych oraz przepisów mszalnych, polegająca na wprowadzaniu swobodnych zmian do Mszy świętej, skracaniu czytań biblijnych czy opuszczaniu części Mszy świętej.

Brak czci i pobożności wyrazi się w pośpiechu przy sprawowaniu Eucharystii, braku skupienia i rozproszeniu, rozmawianiu i śmianiu się podczas Mszy św. Pobożny udział wiernych we Mszy świętej zakłada z ich strony wysiłek i troskę o wewnętrzne skupienie i powagę.

Czynne i pobożne uczestnictwo we Mszy świętej wyraża się także w trosce kapłanów i wiernych o miejsce i rzeczy służące do sprawowania Mszy świętej. Wyrazem głębokiej wiary oraz świadomości eucharystycznej będzie troska o wnętrze świątyni, o przedmioty służące do sprawowania Mszy świętej, o zapewnienie zewnętrznej, godnej Eucharystii, oprawy Mszy świętej.

Kapłani i wierni świeccy winni zatroszczyć się według swych możliwości materialnych o to, aby samo miejsce sprawowania Mszy świętej swoim wyglądem odpowiadało „wielkiej tajemnicy wiary”. Naczynia liturgiczne, szaty liturgiczne, kielichy, w widomy sposób podkreślają powagę i piękno czynności liturgicznych. Troska o czystość w świątyni oraz właściwą oprawę Mszy świętej pomaga lub utrudnia wchodzenie wiernych w misterium Mszy świętej. Dlatego duszpasterze, idąc za wskazaniem Ojca Świętego i biskupów, odpowiedzialnych w swoich diecezjach za kult eucharystyczny winni starać się budzić w wiernych świeckich ducha umiłowania liturgii oraz odpowiedzialności za Mszę świętą.

Jan Paweł II uczy: „Chociaż po Soborze Watykańskim II wiele uczyniono, by odnaleźć autentyczny sens liturgii, to sporo jeszcze zostało do zrobienia. Konieczna jest stała odnowa i ciągła formacja wszystkich: kapłanów, osób konsekrowanych i świeckich.

Prawdziwa odnowa nie polega na wprowadzaniu arbitralnych zmian, ale na coraz to lepszym uświadamianiu znaczenia tajemnicy, tak by liturgie stały się momentami komunii z wielkim i świętym misterium Trójcy. Jeśli święte czynności będą sprawowane jako moment spotkania z Bogiem i otwarcia się na Jego dary, jako autentyczny wymiar życia duchowego, Kościół w Europie będzie mógł naprawdę umacniać swą nadzieję i ofiarować ją tym, którzy ją zagubili”⁶⁷.

Zdaniem Jana Pawła II wspólnota chrześcijańska dzięki pogłębieniu świadomości eucharystycznej oraz staraniom magisterium Kościoła, aby przybliżyć wiernym tajemnicę Eucharystii oraz umożliwić im świadome w niej uczestnictwo odniosła ogromną korzyść duchową. Odnowa liturgiczna zaowocowała duchowym wzrostem wspólnoty chrześcijańskiej⁶⁸.

⁶⁷ Tamże, nr 72.

⁶⁸ *Ecclesia de Eucharistia*, nr 10.

W swojej ostatniej Encyklice poświęconej Eucharystii w życiu Kościoła Jan Paweł II przywołuje orzeczenia ostatnich Soborów i nauczanie papieży, podkreślające rolę Eucharystii w życiu całej wspólnoty kościelnej oraz poszczególnych wiernych⁶⁹. Bogactwo doktrynalnych wypowiedzi Kościoła ukazuje niewątpliwie wagę Eucharystii dla życia chrześcijańskiego.

4. OWOCE DUCHOWE UCZESTNICTWA W EUCHARYSTII

Jan Paweł II otacza celebrację Eucharystii szczególnym szacunkiem i troską. Ta troska wynika ze świadomości papieża, że jest ona wielką tajemnicą wiary i darem Chrystusa dla Kościoła, poprzez który może on wzrastać w świętości. Gorącym pragnieniem Ojca Świętego jest to, aby Eucharystia stała się dla wiernych źródłem przeobfitych łask, by mogli oni odnieść duchowe korzyści z daru, jaki Jezus zostawił w Wieczerniku swoim uczniom. Uczestnictwo w Eucharystii domaga się od wierzących, duchownych i świeckich, spełnienia warunków, aby było ono godnym uwielbieniem Boga. Podobnie można powiedzieć i o owocach Eucharystii. Wierni, aby w pełni doświadczyć zbawczej mocy Eucharystii i skorzystać z jej duchowych owoców, muszą być do tego wewnętrznie dysponowani⁷⁰.

Pierwszym i najważniejszym owocem uczestnictwa we Mszy świętej jest zjednoczenie z Chrystusem w Komunii świętej⁷¹. Dla Ojca Świętego, Eucharystia nie jest tylko znakiem bliskości z Jezusem, ale najpełniejszym wyrazem komunii z Nim. Mówił o tym Jan Paweł II, zachęcając wiernych do jednoczenia się z Jezusem Eucharystycznym. „Najpełniejszym jednakże wyrazem tej wspólnoty życia z Chrystusem jest Eucharystia. Chrystus ustanowił ten sakrament w przeddzień swej śmierci odkupieńczej na krzyżu, a w czasie Ostatniej Wieczerzy (wieczerzy paschalnej) w jerozolimskim wieczerniku (por. Mk 14,22-24; Mt 26,26-30; Łk 22,19-20 oraz 1 Kor 11,23-26). Sakrament, który stanowi trwały znak pamięci Jego Ciała wydanego na śmierć i Krwi przelanej <<na odpuszczenie grzechów>>, jest równocześnie za każdym razem uobecnieniem zbawczej Ofiary Odkupiciela świata. Odbywa się to pod sakramentalnym znakiem chleba i wina, czyli uczyty paschalnej, którą sam Jezus odnosi do tajemnicy krzyża, o czym przypominają słowa sakramentalnej formuły: <<To jest Ciało moje wydane za was w ofierze. To jest kielich Krwi mojej... za was i za wszystkich przelanej na odpuszczenie grzechów>>”⁷².

⁶⁹ Tamże, nr 9.

⁷⁰ *Dominicae cenae*, nr 11.

⁷¹ Zob. *Katechizm Kościoła Katolickiego*, nr 1391.

⁷² Jan Paweł II, *Chrystus ustanawia sakramenty życia Bożego*, (katecheza środowca, 13 VII 1988), nr 8, w: *Wierzę w Jezusa Chrystusa Odkupiciela*, 440.

Trwale zjednoczenie przyobiegał Jezus wszystkim, którzy będą spożywali Jego Ciało i pili Jego Krew⁷³. Eucharystia jest źródłem komunii wierzących z Chrystusem, który został ukrzyżowany, zmartwychwstał i wrócił do domu Ojca, gdzie zasiada po Bożej prawicy.

Dzięki szczególnej komunii z Chrystusem człowiek wierzący staje się „nowym człowiekiem” i może za św. Pawłem wyznać: „Teraz zaś już nie ja żyję, ale żyje we mnie Chrystus”⁷⁴. Utożsamienie się z Chrystusem poprzez sakrament Jego Ciała i Krwi jest zasadniczym owocem uczestnictwa we Mszy św. Jezus w Hostii daje siebie samego tym, którzy Go przyjmują⁷⁵.

Chrystus, który w Eucharystii oddaje siebie całkowicie swoim uczniom, uczynił z tego sakramentu źródło duchowej mocy. Spożywanie Ciała i Krwi Chrystusa daje Jego uczniom życie wieczne. Jest to sakrament, poprzez który Jezus udziela swoim uczniom prawdziwego pokarmu duchowego w drodze do wieczności. Gwarantuje On im to, że jeśli z wiarą przyjmą ten sakrament będą mieli życie w sobie.

Jan Paweł II uczy: „Pokarm i napój, które w doczesnym porządku służą do podtrzymywania ludzkiego życia, w swym sakramentalnym znaczeniu wskazują i powodują uczestnictwo w życiu Bożym, które jest w Chrystusie, Winnym Krzewie. Życie to za cenę swej odkupieńczej ofiary przekazuje On <<latoroślom>>: swoim uczniom i wyznawcom. Świadczą o tym najwyraźniej słowa zapowiedzi eucharystycznej wygłoszone w synagodze w Kafarnaum: <<Ja jestem chlebem żywym, który z zstąpił nieba. Jeśli kto spożywa ten chleb, będzie żył na wieki. Chlebem, który Ja dam, jest moje ciało za życie świata>> (J 6,51)⁷⁶.

Tę myśl odnajdujemy również w *Katechizmie Kościoła Katolickiego*. „Przyjmowanie w Komunii Ciała Chrystusa Zmartwychwstałego, „ożywionego i ożywiającego Duchem Świętym”, podtrzymuje, pogłębia i odnawia życie łaski otrzymane na chrzcie. Wzrost życia chrześcijańskiego potrzebuje pokarmu Komunii eucharystycznej, Chleba naszej pielgrzymki, aż do chwili śmierci, gdy zostanie nam udzielony Wiatyk⁷⁷. Jeśli chrześcijanin pragnie żyć pełnią życia Bożego i wzrastać w świętości, musi karmić się Ciałem Chrystusa. Bez Eucharystii nie ma duchowego wzrostu.

Katechizm Kościoła Katolickiego mówi o jeszcze jednym, bardzo ważnym owocu duchowym świadomego i pobożnego uczestnictwa w Eucharystii. Chroni ona przed grzechem. Eucharystia jednocząc wiernych

⁷³ Zob. J 6,56.

⁷⁴ Ga 2,20.

⁷⁵ *Dominicae cenae*, nr 11.

⁷⁶ Jan Paweł II, *Chrystus ustanawia sakramenty życia Bożego*, (katecheza środowca 13 VII 1988), nr 9, w: *Wierzę w Jezusa Chrystusa Odkupiciela*, 440.

⁷⁷ *Katechizm Kościoła Katolickiego*, nr 1392.

z Chrystusem sprawia, że zostają oni uwolnieni od grzechów powszednich⁷⁸ i zachowuje od przyszłych grzechów ciężkich⁷⁹. Ci, którzy systematycznie uczestniczą w Eucharystii w sposób pełny, doświadczają na sobie tego działania Eucharystii. Dzięki niej mogą uwalniać swe serce od nieuporządkowanych pragnień i przywiązań. Ona jest skuteczną pomocą w życiu duchowym, w codziennej walce ze złem.

Owoce Eucharystii jest jedność z Bogiem i wszystkimi wierzącymi⁸⁰. To ona umacnia więź miłości między ochrzczonymi pobudzając ich do braterskiej miłości. Tak, jak wierni tworzą komunie z Chrystusem, podobnie i winni budować ją z tymi wszystkimi, którzy do Niego należą⁸¹.

ZAKOŃCZENIE

Kończący się Rok Eucharystii uwrażliwił wspólnotę kościelną na wielkość daru, jaki Chrystus zostawił jej w Wieczerniku. Eucharystia jest „wielką tajemnicą wiary”, którą trzeba, abyśmy rozważali w postawie pokory i gotowości przyjęcia. Jest nie tylko darem Chrystusa i znakiem Jego bezgranicznej miłości do Kościoła, ale także rodzi pewne zobowiązania moralne i uczy konkretnych postaw. One są sprawdzianem autentycznego rozumienia i uczestnictwa w Eucharystii.

⁷⁸ Tamże, nr 1394.

⁷⁹ Tamże, 1395.

⁸⁰ Tamże, nr 1396.

⁸¹ Zob. 1 Kor 10,16-17.

